

Zagażnienie kredytu dla leśnictwa.

Sprawa najważniejszej formy kredytu dla gospodarstw leśnych dopiero w ostatnich czasach weszła na porządek dzienny. Przyczyniły się do tego zarówno swoiste cechy gospodarstwa leśnego jak i ogólny układ stosunków gospodarczych. Leśnictwo bowiem w przeważającej ilości wypadków i dziś jeszcze zaliczyć należy do typu gospodarstw naturalnych, pozostających w luźnym tylko związku z kapitalistycznym sposobem wytwarzania. Wskutek tego nie zna ono zarówno krańcowo wysokich zysków w okresie dobrej konjunktury, jak i krańcowo wysokich strat w okresie depresji gospodarczej. Gospodarstwo leśne, jakkolwiek bardzo intensywne co do kapitału, zawartego w rębnych i dochodzących do wieku rębności drzewostanów, jest mało intensywne co do pracy oraz niezbędnych narzędzi i maszyn, gdyż funkcje produkcyjne w przeważnej części pełnią siły przyrody. W niniejszym okresie, kiedy konjunktura dla zbytu drewna i jego przetworów była dobra i każdy sortyment znachodził odbiorców na rynku światowym lub lokalnym, bieżące wydatki bez trudności pokrywano z bieżących dochodów, a nadwyżki zużywano bądźto na inwestycje, podnoszące dochodowość gospodarstwa, bądź też na dotowanie funduszu rezerwowego dla wyrównania niedoborów w latach niekorzystnych pod względem finansowym, lub na pokrycie kosztów większych inwestycji. W tych warunkach gospodarstwo leśne było pod względem finansowym niemal zupełnie samowystarczalne i dlatego na rynkach kredytowych pojawiało się bardzo rzadko. O ile zaś występowało w sporadycznych wypadkach, było bez trudu usuwane na szary koniec przez przemysł i handel, dla których kredyt jest niezbędnym warunkiem istnienia i rozwoju. Skutkiem tego do dzisiejszego dnia nie rozwinęły się i ustaliły formy kredytu, dostosowane do wymogów gospodarstwa leśnego mimo, że stosunki zupełnie się zmieniły, a leśnictwo zmuszone jest coraz częściej, na równi z innymi gałęziami wytwórczości opierać swój rozwój czy też możliwość istnienia na kredycie. Poważne niedomagania pod tym względem istnieją zresztą nie tylko u nas, jak o tem świadczy artykuł dyrektora Nolla p. t. „Waldkredit“ w zeszytach 93 i 94 czasopisma „Der deutsche Forstwirt“ z r. 1931. Jego uwagi o przyczynach upośledzenia pod względem kredytowym leśnictwa w Niemczech są przeważnie słuszne i w odniesieniu do naszych stosunków. Za jedną z przyczyn uważa on połączenie w jednych

rękach większej własności rolnej z lasami. W takim połączeniu las spadał zwykle do rzędu ubocznej gałęzi gospodarstwa, podporządkowanej interesom rolnictwa. Dlatego mimo powstania najrozmaitszych instytucyj kredytowych dla potrzeb rolnictwa, instytucje dla kredytu leśnego albo wcale się nie wytworzyły, lub też opierały zabezpieczenie udzielonych pożyczek tylko na wartości gruntu leśnego, przedstawiającego zaledwie czwartą część wartości lasu. Dalszą trudność powodował fakt, że znaczną część większej własności leśnej, będąc w posiadaniu fideikomisowem, mogła dać tylko ograniczone możliwości zabezpieczenia, wobec czego kapitał zwracał się raczej tam, gdzie mógł uzyskać zabezpieczenie bez zastrzeżeń.

Jeszcze do niedawna zarówno własność leśna, jak i przemysł drzewny nie posiadały organizacji, mogącej skutecznie bronić interesów leśnictwa, a pojedynczo występujący właściciele lasów lub przemysłowcy czy też kupcy drzewni musieli godzić się na dyktowane im warunki. W porównaniu z latami pomyślności gospodarczej od 1926—1928 roku (w Niemczech) stosunki dzisiejsze uległy zupełnej zmianie. Trudności gospodarcze nie pozwalają trwać nadal w odosobnieniu, na jakie mogło sobie pozwolić gospodarstwo leśne i zmuszają je do podjęcia walki o utrzymanie się przy życiu. Walka ta polega zarówno na wyszukiwaniu odbiorców dla produktów leśnictwa i na dostosowaniu kosztów produkcji do cen w granicach opłacalności. Warunkiem powodzenia w tej walce jest przyjęcie w gospodarstwie leśnym w szerszej niż dotąd mierze sposobów myślenia kategorjami finansowo - gospodarczymi. Pozwoli to odrobić dotychczasowe zaniedbania i zapewni gospodarstwu leśnemu należne mu miejsce na rynkach kredytowych.

Sprawa ta jest jeszcze z tego powodu aktualna, że osiągnane dziś ceny, o ile są deficytowe, ograniczają możliwość uzyskania kapitału przez zrealizowanie części zapasu drzewnego i czynią korzystniejszym uzyskiwanie kapitału w formie kredytu. Kredyt ten może być dwojakiego rodzaju, zależnie od celu na jaki jest przeznaczony. O ile chodzi o poczynania gospodarcze, które dotyczą samej substancji majątku, jak dokupno części gruntu dla zaokrąglenia granic, zmienienie serwitutów lub enklaw, budowę nowych środków komunikacyjnych, spłatę współspadkobierców lub podatku spadkowego, najwłaściwszą formą kredytu jest długoterminowy kredyt hipoteczny. Natomiast na wydatki bieżące, powtarzające się stale każdego roku, jak płace, podatki, konserwacja dróg i budynków, koszt eksploatacji i t. p., nadaje się kredyt, zabezpieczony na wartości pozyskać się mających produktów. I przy tej właśnie formie kredytu wysuwają się liczne trudności, które jeszcze nie zostały w zadowalający sposób rozwiązane. W przeciwieństwie do ziemi, która jest niezniszczalną i jako taka znakomicie nadaje się do zabezpieczenia kredytu, zarzuca się drzewostanom, że podlegają one klęskom elementarnym, a w szczególności pożarom, oraz że mogą być wskutek złej woli właściciela w rozmyślny sposób dewastowane.

Zarzuty te przy bliższym rozpatrzeniu nie wydają się zbyt groźne. Nowoczesne metody urządzenia lasów znacznie osłabiają możliwość powstania pożaru i gwałtownego jego rozprzestrzeniania

się. Pozatem skutki pożaru może w znacznym stopniu osłabić, względnie zupełnie je usunąć ubezpieczenie przed ogniem, którem mogą się zająć instytucje udzielające kredytu lub specjalne zakłady ubezpieczeniowe. Możliwość dewastacji lasu została silnie ograniczoną przez ustawodawstwo dotyczące ochrony lasu, nakładające obowiązek sporządzania szczegółowych planów gospodarczych, które ułatwiają poznanie stanu lasu i jego dochodowości, bez uciekania się do każdorazowego przeprowadzania szacowania. Do ułatwienia kontroli nad stanem gospodarstwa mogłaby się też przyczynić należycie prowadzona księgowość, oraz wprowadzenie instytucyj zaprzysiężonych znawców gospodarstwa leśnego, których orzeczenia mogłyby być podstawą dla działalności instytucyj kredytowych. Tyle o tej sprawie mówi dyrektor Noll. O ile chodzi o stosunki w Polsce, to próbą częściowego rozwiązania sprawy kredytu obrotowego dla leśnictwa jest projekt ustawy o rejestrowym zastawie drzewnym. W uzasadnieniu do projektu czytamy co następuje: „Celem ustawy o rejestrowym zastawie drzewnym jest udostępnienie przemysłowi drzewnemu w okresie ogólnych trudności kredytowych nowych form kredytu, które powinny łagodzić braki, jakie ten przemysł odczuwa, zmuszony dotychczas korzystać albo z krótkoterminowych kredytów wekslowych, opartych przede wszystkim na zaufaniu do osoby kredytobiorcy, lub z trudnych do uzyskania kredytów hipotecznych. Obie powyżej wymienione formy kredytu są dla przemysłu drzewnego bardzo niekorzystne, ponieważ kredyt wekslowy jako krótkoterminowy, nie jest w stanie dostarczyć temu przemysłowi kapitału obrotowego na cały dla tej gałęzi wytwórczości długi okres produkcji — licząc od chwili ścięcia aż do czasu sprzedaży gotowych już materiałów drzewnych — kredyt zaś hipoteczny w obecnym okresie kryzysu gospodarczego jest dla własności leśnej nie do uzyskania, nie mówiąc już o kupcu drzewnym, który nie posiadając najczęściej odpowiedniej nieruchomości, nie może myśleć o tej formie kredytu. Rygory i sankcje, przewidziane w projektowanej ustawie, zabezpieczają w pełnej mierze interesy wierzyciela, a zainteresowane sfery drzewne domagają się słusznie uchwalenia tego rodzaju ustawy, licząc, że ta nowa forma kredytu umożliwi źródłom prywatnym zupełnie pewną lokatę kapitałów, a przemysłowi drzewnemu udostępni możliwość uzyskania potrzebnego kapitału obrotowego. Odchylenie od zasady, że zastaw powinien znajdować się w rękach wierzyciela, posiada już precedens ustawodawczy w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 kwietnia 1928 o rejestrowym zastawie rolniczym“. Wedle art. 1 ustawy rejestrowe prawo zastawu można ustanowić na drewnie (drzewie ściętym) nieobrobionem i obrobionem (materiały tarte, ciosane i łupane, dykty, forniery i t. p.). Prawo to mogą ustanawiać osoby fizyczne i prawne, prowadzące gospodarstwo leśne lub wpisani do rejestru handlowego kupcy, trudniący się przemysłem lub hurtowym handlem drzewnym (art. 2). Zastaw rejestrowy drzewny może być ustanowiony na rzecz Skarbu Państwa, państwowych instytucyj kredytowych, przedsiębiorstw państwowych wydzielonych z administracji państwowej, kupców zarejestrowanych, jakoteż na rzecz innych instytucyj kredytowych, które oznaczy Minister Skarbu (art. 3). Zastaw rejestrowy może się rozciągać zarówno

na drewno znajdujące się na gruncie zastawcy, jak i na składach przez niego wynajętych. Rejestrowy zastaw drzewny prowadzi sąd grodzki terytorjalnie właściwy dla miejscowości, w której znajduje się gospodarstwo leśne lub przedsiębiorstwo przemysłowe. Dla każdego oddziału przedsiębiorstwa oraz dla każdego gospodarstwa leśnego prowadzony będzie osobny rejestr jawny i dostępny dla stron. Zastaw ustanawia się na podstawie umowy na piśmie, z zalegalizowanym podpisem zastawcy i datą umowy. Umowy winne zawierać: przedmiot zastawu wedle ilości i gatunku, miejsce, na którym znajduje się przedmiot zastawu, oraz sumę, do której wysokości zostało ustanowione prawo zastawu. Pozatem można zastrzec w umowie, że zastawione drewno może być zastąpione inną partją określoną co do gatunku i ilości, że prawo zastawu rozciąga się na materiały wyrobione z zastawionego drewna i że drewno to może być przenoszone na inne miejsce przewidziane w umowie. Przedmiot zastawu odpowiednio oznaczony, pozostaje w posiadaniu zastawcy, który jest obowiązany na każde żądanie dopuścić zastawnika do zbadania stanu zastawu pod rygorem natychmiastowej wymagalności zwrotu pożyczonej sumy. W razie sprzedaży zastawionego przedmiotu, uprawnienia zastawnika rozciągają się tylko na te osoby, które kupując ten przedmiot działały w złej wierze.

W razie skierowania egzekucji przez osobę trzecią na przedmiot zastawu, musi być o tem zawiadomiony zastawnik, a z uzyskanej ze sprzedaży sumy musi on być przede wszystkim zaspokojony.

Ustanawianie zastawu na przedmiocie już raz zastawionym jest niedozwolone. Prawo zastawu może być przez odpowiednią adnotację w rejestrze odstąpione na rzecz osób trzecich. Wykreślenie prawa zastawu z rejestru następuje, o ile dłużnik wykaże się dowodem spłacenia wierzytelności zabezpieczonej prawem zastawu, lub gdy wierzyciel zwolni obciążony przedmiot od zastawu. Prawo zastawu gaśnie po upływie 3 lat, o ile umowa zastawnicza nie została odnowiona przed tym terminem, lub wcześniej, o ile umowa została zawarta na krótszy okres czasu. W razie konieczności przeniesienia zastawionego przedmiotu w inne miejsce musi być o tem zawiadomiony zastawnik, a zmiana miejsca uwidoczniiona w rejestrze. W razie usunięcia przedmiot bez wiedzy zastawnika, lub jego uszkodzenia czy też zniszczenia, zabezpieczona wierzytelność staje się natychmiast płatną. Gdy przedmiot zastawu jest ubezpieczony, to w razie jego zniszczenia, n. p. przez pożar, zakład ubezpieczeń może wypłacić odszkodowanie zastawcy tylko za zgodą zastawnika, o ile został o zastawie zawiadomiony. Końcowe artykuły określają kary, przewidziane za rozmyślne zniszczenie lub uszkodzenie przedmiotu zastawu lub znaków, przy pomocy których został on określony i postanawiają, że ustawa o rejestrowym zastawie drzewnym wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1932 r.

Jakkolwiek powyższa ustawa nie rozwiązuje w zupełności sprawy kredytu leśnego, gdyż odnosi się tylko do drzewa ściętego, może się stać po uzupełnieniu ewentualnych jej braków przez życie praktyczne poważnym krokiem, zbliżającym nas do tego celu.